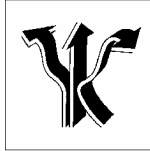

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

МАУП

Київ 2004

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом *О. В. Майор*

Затверджено на засіданні кафедри екології та педагогіки
(протокол № 15 від 18.12.03)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Майор О. В. Навчальна програма дисципліни “Регіональна екологічна політика” (для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2004. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Регіональна екологічна політика”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальною програмою дисципліни “Регіональна екологічна політика” передбачено системне вивчення основ формування та реалізації екологічної політики.

Найважливіше завдання цього курсу полягає в ознайомленні студентів з основами планування та напрямками реалізації екологічної політики.

Мета вивчення дисципліни:

- здобути необхідні знання у сфері екологічної політики;
- ознайомитися з функціями екологічної політики;
- ознайомитися з науковими і практичними надбаннями українських і зарубіжних вчених;
- опанувати систему практичних підходів до реалізації екологічної політики;
- навчитися планувати в галузі екологічної діяльності;
- ознайомитися з методологією розробки екологічної політики на регіональному рівні.

Предметом вивчення курсу є теоретичні засади формування екологічної політики, об’єктом — засоби та інструменти розробки та здійснення екологічної політики.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен *знати*:

- історію розвитку екологічної політики, нинішні і колишні проблеми довкілля;
- основні положення екологічної політики на всіх стадіях її планування і реалізації;
- особливості реалізації екологічної політики в Україні та окремих регіонах;
- теоретичні засади планування екологічної політики;

вміти:

- здійснювати економічну та екологічну оцінку ситуації з метою прийняття екологічних рішень;
- виробляти коректні рішення щодо вирішення екологічних проблем;
- застосовувати екологічні та політичні інструменти реалізації завдань екологічної політики.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА”

№ пор.	Назва теми
1	Значення та основні положення екологічної політики
2	Економічні теорії довкілля
3	Цілі, критерії та принципи формування екологічної політики
4	Інструменти екологічної політики
5	Формування інституційної системи забезпечення екологічної політики
6	Екологічна політика в Україні
7	Європейський Союз та його роль у формуванні екологічної політики
8	Прикладні аспекти використання інструментів екологічної політики
9	Формування екологічної політики на рівні міст
10	Громадськість та екологічна політика
11	Неурядові екологічні організації та їх участь у процесах прийняття екологічних рішень

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА”

Тема 1. Значення та основні положення екологічної політики

Актуальні проблеми політики довкілля. Історичний аспект визначення поняття “екологічна політика”. Основні напрями політики довкілля — “polity”, “politics”, “policy”. Теми, зміст. Актуальність та адресність, взаємозв'язок і суперечності.

Література [3; 4; 6; 11; 18; 20–22]

Тема 2. Економічні теорії довкілля

Теоретичні засади політики довкілля. Раціональні концепції політики довкілля. Основні економічні теорії політики довкілля. Інструменти й основні положення теорій довкілля. Економічні теорії демократії. Економічні теорії бюрократії. Економічні теорії інтересів груп. Економічні теорії існування. Впровадження економічних теорій в практику.

Література [4; 6; 22]

Тема 3. Цілі, критерії та принципи формування екологічної політики

Постановка цілей політики довкілля. Загальносвітові цілі екологічної політики: стабілізація світового клімату, збереження біологічного різноманіття, дбайливе ставлення до природних ресурсів, охорона здоров'я громадян, світова етика охорони довкілля в суспільстві. Ефективність загальнополітичних заходів з охорони довкілля. Принципи екологічної політики. Принцип причинності як провідний принцип охорони довкілля. Загальносвітовий принцип кооперації.

Література [1; 2; 6; 17; 18]

Тема 4. Інструменти екологічної політики

Поняття інструментів екологічної політики та їх значення. Класифікація інструментів екологічної політики. Інструменти правового регулювання. Інструменти екологічного регулювання. Систематизація інструментів екологічної політики. Екологічні податки і збори. Екологічна податкова реформа. Інші інструменти. Екологічні сертифікати. Порівняльні інструменти аналізу. Екологічна ефективність. Економічна ефективність.

Література [1; 2; 6; 7; 11; 17; 18]

Тема 5. Формування інституційної системи забезпечення екологічної політики

Органи державного управління загальної компетенції. Інституції державної виконавчої влади спеціальної компетенції. Адміністративно-правові основи організації діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України. Роль державних екологічних інспекцій в управлінському процесі. Реалізація екологічної політики на рівні місцевого самоврядування. Повноваження органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Особливості формування екологічної політики міст. Взаємодія суб'єктів територіальної громади у вирішенні екологічних конфліктів. Громадський контроль за діяльністю органів влади у галузі екології та природних ресурсів. Роль гро-

мадських організацій у сфері захисту довкілля. Участь громадськості у процесі прийняття владних рішень у сфері захисту довкілля.

Література [6; 10]

Тема 6. Екологічна політика в Україні

Державний контроль за дотриманням екологічного законодавства. Державний екологічний моніторинг. Державна екологічна експертиза. Еколого-економічна реформа в Україні. Основні напрями державної політики в Україні в галузі охорони довкілля. Проблеми переходу на модель сталого розвитку. Формування регіональної екологічної політики.

Література [5; 6; 8; 12–14; 16]

Тема 7. Європейський Союз і його роль у формуванні екологічної політики

Розвиток екологічної політики на глобальному рівні. Огляд процесу розвитку Європейською спільнотою політики охорони довкілля. Структурні підрозділи Європейського Союзу та їх завдання у сфері охорони довкілля. Екологічна діяльність міжнародних організацій. Міжнародні організації та фонди. Міжнародне екологічне законодавство.

Література [10; 15; 19; 20]

Тема 8. Прикладні аспекти використання інструментів екологічної політики

Інструменти прикладної політики довкілля. Десять критеріїв вибору інструментів екологічної політики. Інститути та організації з питань екологічної політики. Законодавча база з проблем довкілля.

Література [2; 6]

Тема 9. Формування екологічної політики на рівні міст

Муніципальна політика щодо охорони довкілля. Формування екополітики великих міст (на прикладі Німеччини, України). Організаційна структура охорони довкілля у містах. Завдання і коло проблем щодо організації міських управлінь охорони довкілля. Застосування законодавства щодо охорони довкілля у містах. Формування концепції якісного довкілля. Організація контролю за якістю довкілля. Фінансування міських управлінь охорони довкілля.

Література [10; 16]

Тема 10. Громадськість і екологічна політика

Вплив мас-медіа на формування екологічної політики у державі. Світові громадські товариства. Політичні партії та їх роль у формуванні екологічної політики.

Література [6; 15; 22]

Тема 11. Неурядові екологічні організації та їх участь у процесах прийняття екологічних рішень

Загальна характеристика неурядових екологічних організацій. Основні етапи екологічного руху в Україні. Неурядові екологічні організації як суб'єкти альтернативної екологічної політики. Ареали діяльності неурядових організацій. Взаємовідносини між державою та населенням. Основні проблеми екологічних неурядових організацій та шляхи їх вирішення. Перспективи розвитку екологічного руху в Україні.

Література [6; 10]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Номер варіанта контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, П, Я	1
Б, У, Ю	2
В, Є, Ф	3
Г, Е, Х	4
Д, Й, Р	5
Ж, С, Ш	6
З, Т, Щ	7
І, К, О	8
Л, Ї, Ц	9
М, Н, Ч	10

Основна мета контрольної роботи — закріпити знання, здобуті студентами під час вивчення курсу “Регіональна екологічна політика”, перевірити рівень уміння самостійно працювати з навчальною літературою та рівень екологічного мислення. Контрольна робота має бути оформлена відповідно до діючих у МАУП “Методичних рекомендацій з підготовки та оформлення контрольних завдань і робіт”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Розвиток понятійно-категоріального апарату екологічної політики.
2. Екологічні знання у структурі життєдіяльності людини.
3. Екологічне регулювання.

Варіант 2

1. Основні напрями та засоби екологічної політики.
2. Екологічна переконаність як важливий культуротворчий елемент.
3. Розвиток екологічної політики на глобальному рівні.

Варіант 3

1. Принципи формування екологічної політики.
2. Засади свідомої екодіяльності.
3. Політико-правове забезпечення екологічної діяльності.

Варіант 4

1. Пріоритети політики безпечного розвитку.
2. Екологічний рух та його роль у політичній консолідації суспільства.
3. Еколого-правовий статус людини і громадянина в Україні.

Варіант 5

1. Моделі сталого розвитку.
2. Відповідальність за екологічні правопорушення.
3. Фінансово-економічні важелі реалізації екологічної політики.

Варіант 6

1. Екологічна криза як суб'єктивне відображення суперечностей суспільства і природи.
2. Система екологічних фондів в Україні.
3. Розвиток міжнародної співпраці у галузі екологічної політики.

Варіант 7

1. Політичні аспекти екологічної кризи.
2. Національні екологічні фонди.
3. Громадський контроль за діяльністю органів влади у галузі екології та використання природних ресурсів.

Варіант 8

1. Екологія як нова парадигма політики.
2. Застосування та основні перешкоди для функціонування екологічних фондів.
3. Реалізація екологічної політики на рівні місцевого самоврядування.

Варіант 9

1. Адміністративна структура та розподіл обов'язків у сфері природокористування.
2. Неурядові екологічні організації.
3. Інституції державної виконавчої влади спеціальної компетенції.

Варіант 10

1. Екологічне законодавство України.
2. Основні засади планування в екологічній політиці.
3. Органи державного управління в галузі екологічної політики.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Історичний аспект політики довкілля.
2. Основні визначення та зміст політики довкілля.
3. Актуальні проблеми екологічної політики.
4. Політичні аспекти екологічної кризи.
5. Основні напрями екологічної політики.
6. Теоретичні засади екологічної політики.
7. Раціональні концепції екологічної політики.
8. Основні економічні теорії політики довкілля.
9. Основні засоби екологічної політики.
10. Принципи формування екологічної політики.
11. Пріоритети політики безпечного розвитку.
12. Правове забезпечення екологічної політики.
13. Екологізація науки, техніки та виробництва.
14. Основні засади екологічної свідомості.
15. Еколого-правовий статус людини і громадянина в Україні.
16. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.
17. Адміністративна відповідальність за порушення природоохоронного законодавства.
18. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.
19. Особливості формування регіональної екологічної політики.
20. Реалізація екологічної політики на рівні місцевого самоврядування.
21. Особливості формування екологічної політики міст.
22. Роль громадського контролю за діяльністю органів влади в галузі екологічної політики.
23. Роль громадських організацій у сфері захисту довкілля.
24. Моделі сталого розвитку.

25. Критерії політики довкілля.
26. Класифікація інструментів екологічної політики.
27. Концепція формування системи інструментів національної екологічної політики.
28. Основні засади планування екологічної політики.
29. Реалізація екологічної політики у плануванні діяльності.
30. Екологічне регулювання.
31. Застосування економічних інструментів у реалізації екологічної політики.
32. Фінансування природоохоронних заходів.
33. Фінансово-економічні важелі реалізації екологічної політики.
34. Особливості сучасної екологічної політики в Україні.
35. Особливості формування та реалізації регіональної екологічної політики.
36. Система екологічних фондів в Україні.
37. Національні екологічні фонди.
38. Проблеми функціонування екологічних фондів.
39. Міжнародні екологічні органи та фонди.
40. Міжнародне екологічне законодавство та процедури.
41. Розвиток екологічної політики на глобальному рівні.
42. Основні напрями міжнародного співробітництва в галузі екології.
43. Екологічна діяльність міжнародних організацій.
44. Розвинені країни та їх роль у формуванні екологічної політики.
45. Особливості реалізації екологічної політики у країнах з перехідною економікою.
46. Діяльність ООН щодо поліпшення екологічної ситуації у світі.
47. Тенденції Європейської екологічної політики.
48. Політичні партії та їх роль в реалізації екологічної політики.
49. Неурядові екологічні організації як суб'єкти альтернативної екологічної політики.
50. Перспективи розвитку екологічного руху в Україні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

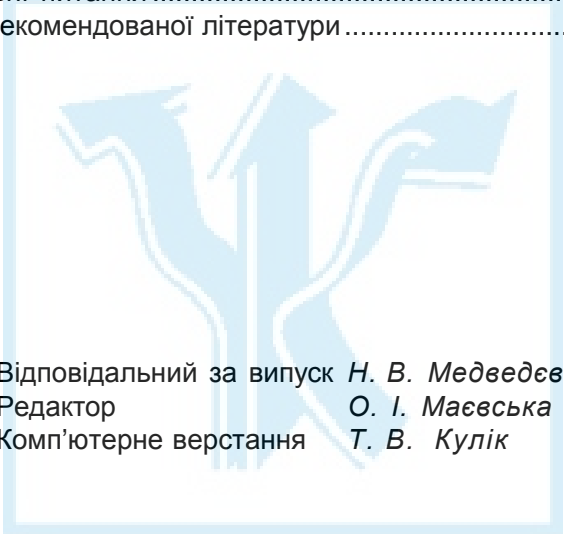
1. *Врублевська О. В.* Економічні інструменти екополітики в Україні: Довідник. — Львів, 1998.
2. *Гирусов Е. В.* Экология и экономика природопользования: Учебник для вузов / Под ред. Е. В. Гирусова. — М.: Закон и право; ЮНИТИ, 2000.
3. *Голубець М. А.* Плівка життя. — Львів: Поллі, 1997.
4. *Гринів Л. С.* Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії: Монографія. — Львів, 2001.
5. *Данилишин В. М., Дорогунцов С. І., Міщенко В. С.* Природно-ресурсний потенціал України. — К., 1999.
6. *Дьомін В. О.* Вступ до екологічної політики. — К.: Тандем, 2000.
7. *Кащенко О. Л.* Фінанси природокористування. — Суми: Університетська книга, 1999.
8. *Концепція сталого розвитку України.* — К., 1999.
9. *Концепція регіональної політики у Львівській області в умовах економічної кризи (1997–2002).*
10. *Лазор О. Я.* Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади: Монографія / Передмова і заг. наук. ред. проф. М. Д. Лесечка. — Львів: Ліга-Прес, 2003.
11. *Мельник Л. Г.* Екологічна економіка: Підручник. — Суми: Університетська книга, 2002.
12. *Національна доповідь про стан навколишнього середовища в Україні у 1998 р.* / Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України. — К., 1999.
13. *Основні напрями державної екологічної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки:* Затв. постановою ВР України від 05.03.98 № 188-98-ВР.
14. *Охорона навколишнього середовища в Україні.* — К., 1997.
15. *Програма охорони навколишнього природного середовища у Львівській області на 1999–2002 рр.* Рішення Львівської обласної ради від 04.05.99 № 157.
16. *Світова економіка: Підручник / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін.* — К.: Либідь, 2000.

17. *Синякевич І. М.* Концепція щодо формування системи інструментів національної екологічної політики / *Економіка України*. — 2002. — № 7.
18. *Синякевич І. М.* Інструменти екополітики: теорія і практика. — Л.: ЗУКЦ, 2003.
19. *Стан світу 2000*: Пер. з англ. / Л. Браун та ін., — К.: Інтелсфера, 2000.
20. *Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна* / За ред. М. Дробнохода. — К., 2002.
21. *Устойчивое развитие: понятие и категории* / В. Н. Степанов, Л. Л. Круглякова, А. Л. Розмарина, И. Ю. Крилова. — Одесса, 1996.
22. *Хилько М. І.* Екологічна політика / Монографія. — К.: Абрис, 1999.

З М І С Т

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Регіональна екологічна політика”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Регіональна екологічна політика”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	7
Завдання для контрольних робіт	8
Контрольні питання	10
Список рекомендованої літератури	12

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *О. І. Маєвська*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП

Зам. № ВКЦ-1711

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП